

Dr hab. Stanisław Chrobak prof. ucz.
Wydział Nauk Pedagogicznych
Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie

RECENZJA ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

Pani mgr Karoliny Garbacz

Działalność opiekuńczo-wychowawcza i profilaktyczna

Krajowego Komitetu Wychowania Resocjalizacyjnego

im. Kazimierza Lisieckiego w latach 1989-2016

przygotowanej

pod kierunkiem naukowym ks. dra hab. Andrzeja Łuczyńskiego, prof. KUL

oraz promotora pomocniczego dr Katarzyny Braun

Podstawą do napisania recenzji jest uchwała Rady Instytutu Dyscypliny Pedagogika Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II z dnia 31.05.2023 r.

Zmieniająca się organizacja życia społecznego, wyrażająca się między innymi decentralizacją wielu obszarów funkcjonowania państwa oraz towarzyszący temu proces upodmiotowienia i usamorzadowania społeczności lokalnych otwiera możliwości uruchomienia i zintegrowania odpowiednich sił społecznych, które zdolne będą rozwiązywać narastające problemy zaniedbań i zagrożeń wychowawczych w konkretnych społecznościach lokalnych. W miarę wczesne wykrywanie rozmaitych zagrożeń rozwojowo-wychowawczych to jednak dopiero początek zasadniczej działalności profilaktyczno-opiekuńczej czy wychowawczo-resocjalizacyjnej. Podejmowane działania opiekuńczo-wychowawcze czy profilaktyczno-resocjalizacyjne powinny, w zależności od potrzeb, angażować odpowiednie układy instytucji i pozostające w ich dyspozycji siły, środki i formy organizacyjne. Aby działania te przyniosły odpowiedni efekt, powinny zostać one zintegrowane i skoordynowane w skali poszczególnych instytucji, środowisk lokalnych, społeczeństwa i państwa. W tym też kontekście przedmiotem badań w przedłożonej do oceny dysertacji jest Krajowy Komitet Wychowania Resocjalizacyjnego im. Kazimierza Lisieckiego (dalej: KKWR). Powstały w 1989 roku KKWR jest stowarzyszeniem społecznym zrzeszającym osoby fizyczne i prawne działające na rzecz i dla dobra dzieci i młodzieży zagrożonych niedostosowaniem i sieroctwem społecznym, zwanych dziećmi ulicy. W ciągu ponad 30 lat swojej działalności

wpracował i wdrożył wiele form i metod pracy, mających na celu przeciwdziałanie sieroctwu i niedostosowaniu społecznemu dzieci i młodzieży. Najważniejszym z działań było inicjowanie i powoływanie Środowiskowych Ognisk Wychowawczych (SOW), inspirowanych działalnością patrona Komitetu – Kazimierza Lisieckiego (por. s. 9-10).

1. Struktura formalna pracy

Praca składa się ze *Wstępu*, sześciu rozdziałów, a także: *Wniosków i postulatów pedagogicznych*, *Bibliografii* oraz *Aneksów zawierających kopie najważniejszych dokumentów oraz wykazy: tabel, rysunków, fotografii*. Po prezentacji *Spisu treści* Doktorantka zamieściła *Wykaz skrótów*, używanych w dysertacji (s. 6-7). Cała praca liczy 422 strony. Bibliografia (całość na ss. 333-354) podzielona została na cztery części: I. Źródła; II. Literatura pomocnicza; III. Akty prawne oraz IV. Netografia. Bibliografia wskazuje, że Autorka dokonała rzetelnego studium literatury przedmiotu.

W treści *Wstępu* zawarty został cel niniejszej pracy: „poznanie specyfiki i efektywności działań opiekuńczo-wychowawczych i profilaktycznych Krajowego Komitetu Wychowania Resocjalizacyjnego im. Kazimierza Lisieckiego w latach 1989-2016”. Dodatkowo, w celu bliższego określenia założeń badawczych Autorka wyszczególniła: 1) cel poznawczy: poznanie historii i kierunków działalności opiekuńczo-wychowawczej i profilaktycznej Krajowego Komitetu Wychowania Resocjalizacyjnego im. Kazimierza Lisieckiego w latach 1989-2016; 2) cel teoretyczny: zgromadzenie i uporządkowanie wiedzy o specyfice funkcjonowania Komitetu Wychowania Resocjalizacyjnego w latach 1989-2016 oraz 3) cel praktyczny: przedstawienie możliwości aplikacji modelu doświadczeń KKWR – do współczesnej działalności opiekuńczo-wychowawczej i profilaktycznej w Polsce (por. s. 14). Główny problem badawczy: „Na czym polega specyfika działalności opiekuńczo-wychowawczej i profilaktycznej Krajowego Komitetu Wychowania Resocjalizacyjnego im. Kazimierza Lisieckiego w latach 1989-2016”, został dopełniony w dziesięciu problemach szczegółowych (por. s. 15). Odpowiedź na pytania szczegółowe zawarta została w poszczególnych rozdziałach pracy. Szerszego wyjaśnienia i doprecyzowania – moim zdaniem – wymagałoby stwierdzenie zawarte w siódmym problemie szczegółowym: „Jak KKWR upowszechniał wiedzę i informację o „dzieciach ulicy”? Należy podkreślić, że treści zawarte w dysertacji (por. s. 282-284) dotyczące tego problemu szczegółowego dotyczą: specyfiki nowych problemów z jakimi borykają się dzieci i młodzież, skali zjawiska w kraju i skutków społecznych czy też sposobów udzielania tej grupie dzieci i młodzieży skutecznej pomocy

profilaktyczno-wychowawczej, działalności Klubu Dyskusyjnego KKWR; Forum Przyjaciół Dzieci Ulicy czy też działalności Wydawniczej KKWR.

Struktura dysertacji jest typowa dla prac realizowanych w obszarze nauk społecznych i humanistycznych. Układ rozprawy doktorskiej jest przejrzysty. Badania przeprowadzone zostały w porozumieniu z Zarządem Krajowego Komitetu Wychowania Resocjalizacyjnego im. Kazimierza Lisieckiego. Wszystkie wykorzystane do badań dokumenty znajdują się w archiwum KKWR, w Warszawie, przy ul. Krakowskie Przedmieście 6. W realizacji badań (por. s. 16-22) nad wskazaną wyżej problematyką zastosowana została metoda monografii pedagogicznej oraz technika badania dokumentów i wywiadu. Analizę źródeł uzupełniła kwerenda czasopism, w których opublikowane zostały treści związane z działalnością KKWR. Zaznaczyć także należy, że na potrzeby niniejszej dysertacji zdecydowano się na przeprowadzenie wywiadów nieskategoryzowanych – w tym kontekście można zastanowić się nad celowością sformułowania pytania 14. *Jak ocenia Pan/Pani osoby, które przez ten czas działały w Krajowym Komitecie Wychowania Resocjalizacyjnego?* Jakiego zakresu (przedmiotu) ma ta ocena dotyczyć? Wskazane przez Doktorantkę metody są właściwie dobrane do zbadania tytułowego zagadnienia – szerszego dopowiedzenia i uzasadnienia wymagałaby natomiast technika badania dokumentów (por. s. 18-19). W tym kontekście np. zdaniem S. Palki trzeba dokonać tak zwanej krytyki źródeł (por. *Metodologia. Badania. Praktyka pedagogiczna*, GWP, Gdańsk 2006), natomiast K. Zegnałek wskazuje na metody analizy i interpretacji materiału badawczego: metody uniwersalne; analizy i krytyki źródeł; analizy i krytyki piśmiennictwa; analizy treści (por. *Metodologia badań dla autorów prac magisterskich i licencjackich z pedagogiki*, WSP TWP, Warszawa 2010).

2. Merytoryczna ocena pracy

Każdy człowiek nosi w sobie jakieś doświadczenie wychowania, przez które przechodzi jako człowiek i staje się jego uczestnikiem. Zyjąc w świecie, staje zarazem wobec tego świata, a w nim wobec drugiego człowieka. Gdy analizujemy historię losu człowieka, dotykamy zmian, jakie dokonują się na kolejnych etapach jego rozwoju. Wymusza je bieg spraw, ale również sama osoba jako podmiot własnej aktywności na nie wpływa. Słusznie zatem stwierdza Autorka, że „po zapoznaniu się z obszerną i wieloaspektową działalnością KKWR, zauważono jak ważnym i oryginalnym zadaniem jest podjęcie badań naukowych, których celem będzie poznanie specyfiki i efektywności działań opiekuńczo-wychowawczych i profilaktycznych tej organizacji (...). Kompleksowe przedstawienie zbioru sprawdzonych

metod i form pracy z dziećmi i młodzieżą w ogniskach wychowawczych, będzie mogło stanowić inspirację do aplikacji ich w miejscach, w których brakuje takich placówek (s. 12).

Pierwsze trzy rozdziały pracy mają charakter teoretyczny. W rozdziale pierwszym zatytułowanym: *U podstaw fundamentalnych praw i wartości dziecka*, Doktorantka porusza trzy zagadnienia, którym nadaje charakter podrozdziałów, a mianowicie: 1.1. Filozoficzno-antropologiczny obraz dziecka; 1.2. Dziecko i dzieciństwo na gruncie nauk społecznych; oraz 1.3. Dziecko w obrębie procesów globalizacyjnych. W rozdziale tym zatem szczegółowo omówione zostało pojęcie dziecka i dzieciństwa w aspekcie filozoficzno-antropologicznym, prawnym, historycznym, w naukach społecznych oraz w kontekście przemian globalizacyjnych. Na podkreślenie zasługują powyższe analizy ponieważ przyjęta antropologia stanowi punkt wyjścia do określania podstaw wychowania i odpowiedzi na pytania o wychowanie, jego istotę, cele i zasady oraz inne wspierające je oddziaływania na rozwój osoby. Każde dziecko jako osoba ma niezbywalne prawo do właściwej troski i wychowania od pierwszych dni swego życia, zawsze na miarę potrzeb i możliwości rozwojowych. Wraz z postępującymi zmianami społeczno-kulturowymi zmieniają się również decyzje pedagogiczne dotyczące wspierania dziecka w jego rozwoju. Powyższe rozważania doprowadziły Autorkę do stwierdzenia, że dla określenia wymiarów dzieciństwa rozważa się interdyscyplinarnie problemy dziecka i dzieciństwa w zmieniającym się społeczeństwie (por. s. 28). W tym też kontekście – moim zdaniem – warto przemyśleć i doprecyzować tytuły poszczególnych podrozdziałów, czy nie powinny być w postaci: 1.1 Dziecko jako osoba; 1.1.1. Wartość dzieciństwa dla integralnego rozwoju osoby. Ponadto tekst (s. 56-58) 1.3.1. Moralne konteksty... obejmuje szerszy zakres treściowy i raczej powinien być w brzmieniu: 1.3.1. Społeczno-moralne konteksty... Warto przemyśleć także niektóre stwierdzenia, np. s. 31: „Jednak dziecko, nie zawsze było dzieckiem”.

Przedmiotem analizy w rozdziale drugim są współczesne uwarunkowania działalności opiekuńczo-wychowawczej i profilaktycznej. W tym kontekście Doktorantka podejmuje rozważania mające na celu ukazanie historii i uwarunkowań działalności opiekuńczo-wychowawczej i profilaktycznej w Polsce; współczesnego rozumienia i realizacji zadań z zakresu opieki i wychowania; podstawowe środowiska wychowawcze; przyczyny i przejawy destrukcyjnych zachowań dzieci i młodzieży wreszcie instytucje opiekuńczo-wychowawcze i resocjalizacyjne. Zasadne jest zatem zdefiniowanie w tej części pracy pojęć: opieki, wychowania, opisanie zadań podstawowych środowisk wychowawczych – rodziny, szkoły, grup rówieśniczych jak też zadań placówek opiekuńczo-wychowawczych i resocjalizacyjnych. Ważne jest zatem stwierdzenie, że „tylko trafne diagnozy potrzeb, do

których można zaplanować długofalowe działania gwarantują efektywną realizację pomocy, a następnie ciągłą ewaluację działań opiekuńczo-wychowawczych” (s. 63). Drobną uwagę dotyczy korzystania z jednego źródła przy opracowaniu poszczególnych zagadnień, np. charakterystyka rodziny, s. 80-82 czy też zakładu poprawczego, s. 99-100; poprawności zapisu tytułu – np. na s. 68, 152 powinno być: *Encyklopedii pedagogicznej XXI wieku*.

Zjawisko dzieci ulicy w teorii i praktyce pedagogicznej jest przedmiotem analiz w rozdziale trzecim. Na treść tego rozdziału składają się analizy na temat dzieci ulicy w teorii i praktyce pedagogicznej; pracy opiekuńczo-wychowawczej i profilaktycznej na rzecz dzieci ulicy oraz inicjatywy pracy wychowawczej Kazimierza Lisieckiego z dziećmi ulicy. Pojęcie „dzieci ulicy” – jak stwierdza mgr Karolina Garbacz – ewoluuje wraz z przemianami społeczno-gospodarczymi i powszechną globalizacją, rozszerzając swój zakres znaczeniowy (por. s. 107). Zdefiniowanie i skategoryzowanie tego zjawiska zawsze będzie stanowić jedynie próbę uchwycenia jego olbrzymiej skali i złożoności (por. s. 112). Na uwagę i podkreślenie zasługuje zatem przegląd i analiza istniejących definicji „dzieci ulicy”, ukazanie tego fenomenu z różnych perspektyw badawczych, genezy i przyczyn tego zjawiska. Zainteresowanie problemem dzieci ulicy, zarówno przez teoretyków, jak i praktyków, zmiana sposobu myślenia społeczeństwa o tych dzieciach, skala tego zjawiska i jego złożoność społeczna i wychowawcza uświadamia, jak potrzebne i ważne jest zorganizowanie odpowiedniej pracy opiekuńczo-wychowawczej skierowanej do tej grupy dzieci. Pozytywnym zjawiskiem jest więc rozwijanie obok działających już instytucji, innowacyjnej formy pomocy tym dzieciom. W tym kontekście ważne znaczenie ma ukazanie metody streetworkingu oraz ognisk wychowawczych Kazimierza Lisieckiego.

Rozdział czwarty, zatytułowany: *Krajowy Komitet Wychowania Resocjalizacyjnego (KKWR) jako lider działalności społeczno-pedagogicznej* zrealizowany został w trzech podrozdziałach przedstawiających: historię powstania Krajowego Komitetu Wychowania Resocjalizacyjnego; współpracę KKWR z instytucjami opiekuńczo-wychowawczymi i resocjalizacyjnymi w Polsce i na świecie oraz animację merytoryczną prowadzoną przez Ośrodek Metodyczny KKWR. Inicjatywa utworzenia KKWR pojawiła się na przełomie 1988/1989 roku. Inicjatorzy powołania KKWR – jak stwierdza mgr Karolina Garbacz – byli osobami zawodowo związanymi z pracą na rzecz dzieci i młodzieży, uważnymi i doświadczonymi obserwatorami życia społecznego, aktywnymi działaczami Towarzystwa Przyjaciół Dzieci. Placówki działające według systemu KKWR nazwane były niepublicznymi środowiskowymi ogniskami wychowawczymi. Praktycznym wyrazem Komitetu stało się inicjowanie środowisk ognisk wychowawczych, we współpracy z Zarządem Stołecznym

TPD, Państwowym Zespołem Ognisk Wychowawczych oraz Kołem Przyjaciół Dzieci Byłych Wychowanków Kazimierza Lisieckiego „Dziadka”. W tym kontekście na uwagę zasługuje opracowanie przez Doktorantkę przebiegu działalności, podejmowanych inicjatyw i realizacji celów statutowych KKWR; tabelarycznego spisu głównych liderów wraz z pełnionymi funkcjami w KKWR (por. Tabela 5 s. 196-199. *Szkoda, że w tejże tabeli zabrakło jeszcze jednej informacji, a mianowicie w jakich latach główni liderzy byli związani z KKWR*); charakterystyki współpracy z instytucjami i organizacjami zagranicznymi. Ważne znaczenie miało także – co zostało omówione w dysertacji – doskonalenie kadry a także warsztaty i kursy podnoszące umiejętności wychowawcze pracowników i wolontariuszy. Uzupełnieniem szkoleń było opublikowanie materiałów metodycznych w postaci 40 broszur metodyczno-szkoleniowych. Poznając historię działań i sylwetki osób, które zaangażowały się w tworzenie KKWR zrodziła się szansa spojrzenia na oddziaływania profilaktyczno-resocjalizujące w Polsce, zarówno osób decydujących o jej kształcie, jak i wychowawców praktyków, na co dzień pracujących z dziećmi i młodzieżą zagrożoną niedostosowaniem społecznym.

W tekście rozdziału V. *Aktywność opiekuńczo-wychowawcza i profilaktyczna KKWR na rzecz ulicy* oraz rozdziału VI. *Dorobek i osiągnięcia egzemplifikujące skuteczność działalności opiekuńczo-wychowawczej i profilaktycznej KKWR* należy upatrywać oryginalności rozwiązania problemu naukowego. Opisane pionierskie pomysły i kierunki działań opiekuńczo-wychowawczych i profilaktycznych, które obrał KKWR stały się „szansą dla wszystkich” (por. s. 168). Mgr Karolina Garbacz odczytuje zatem znaczenie analizowanej aktywności KKWR jako tzw. model środowiskowej pomocy dziecku i rodzinie, określanym przez wychowawców „pracą u podstaw” (por. s. 237). W samym centrum tego modelu działań miało znajdować się ognisko, do którego mogły uczęszczać osoby w wieku 5-18 lat. Pracę ognisk wzbogacały trzy alternatywne programy pedagogiczne: „Pedagog rodzinny” miał otaczać rodzinę dziecka specjalistyczną pomocą merytoryczną, tak, aby wyeliminować potrzebę interwencji sądów rodzinnych oraz umieszczania ich w placówkach opieki całkowitej. „Wychowawca podwórkowy” i „Pedagog uliczny” nawiązywali kontakty z młodymi ludźmi, pozostającymi poza systemem ognisk (por. s. 239). Działalność ognisk wzbogacały zespoły ds. profilaktyki społecznej i resocjalizacji. Ogniska łączyły w sobie dwie funkcje: placówki opiekuńczo wychowawczej, otwartej dla wszystkich dzieci z najbliższego środowiska oraz specjalistycznej, nastawionej na wczesną profilaktykę. Opieką obejmowano zarówno dziecko, jak i jego rodzinę.

Doktorantka podkreśla, iż cały system działań opiekuńczo-wychowawczych i profilaktycznych organizowanych w Środowiskowym Ognisku Wychowawczym (SOW) ma

charakter komplementarny. Podstawową zasadą jaka panowała w ogniskach, była akceptacja wychowanka, takim jakim jest, z jego problemami, przykrymi doświadczeniami, trudną rodziną. Udział dziecka w zajęciach był dobrowolny. SOW były czynne cały rok, zazwyczaj funkcjonowały od poniedziałku do piątku, podstawą działalności był roczny plan pracy. Poza ofertą typowo profilaktyczną i zajęć specjalistycznych (wyrównawcze, terapeutyczne), zapewniano także szereg zajęć dodatkowych, rozwijających zainteresowania i zdolności. Dużym atutem było organizowanie przez wychowawców letniego i zimowego wypoczynku dla podopiecznych, zarówno w formie stacjonarnej (w placówce), jak i w wyjazdowej.

Charakteryzując aktywność opiekuńczo-wychowawczą i profilaktyczną KKWR, Doktorantka ukazuje działania pedagoga rodzinnego oraz alternatywne programy środowiskowe. Pedagog rodzinny (por. s. 250-254) podejmował bezpośrednią pracę z rodzicami wychowanków w miejscu ich zamieszkania. W zależności od rodzaju problemów danej rodziny, miał on nawiązywać kontakty z pedagogiem szkolnym, kuratorem sądowym, przedstawicielami lokalnych instytucji lub organizacji działających na rzecz dziecka i rodziny. Natomiast celem działań osób zaangażowanych w realizację programów (por. s. 255-262): „Wychowawca podwórkowy” oraz „Przyjaciel Dzieci Ulicy” miało być wypracowanie optymalnego, dostosowanego do różnorodnych warunków modelu pracy profilaktyczno-resocjalizacyjnej w środowisku otwartym.

Przedstawione powyżej działania powiązane zostały z troską o prawa i godność dzieci ulicy w systemie KKWR. W tym też kontekście mgr Karolina Garbacz podkreśla, że Komitet tworząc swój system opiekuńczo-wychowawczy działalność tę wyraża już w swoim hasle przewodnim: „Róbmy wszystko, aby dzieci wychowywały się w rodzinach własnych” (por. s. 263), oraz odwołuje się zapisów *Konwencji o Prawach Dziecka*, że „dziecko dla pełnego i harmonijnego rozwoju swej osobowości powinno wychowywać się w środowisku rodzinnym, w atmosferze szczęścia, miłości i zrozumienia”. Pracując z dziećmi i młodzieżą, zwłaszcza ze środowisk trudnych i zaniedbanych, podkreślano podmiotowość dziecka i zwracano uwagę na poszanowanie podstawowych praw dziecka. Z inicjatywy KKWR ustanowiono także „Święto dzieci ulicy” (zmienione później na „Dzień Ogniskowicza”), a dla tych, którzy wyróżniali się w działaniach na rzecz dzieci ulicy, ustanowiono specjalne odznaczenie „Godność przyjaciela Dzieci Ulicy” (por. s. 265) – na załączonej fotografii jest natomiast: „Przyjaciel dzieci ulicy”, która nazwa jest zatem właściwa? Doktorantka zwraca także uwagę, że były organizowane Dziecięce Sejmiki Ogniskowe, gdzie dzieci mogły mówić „głośno” o swoich potrzebach czy też realizowany był program: „Z podwórka do parlamentu”, zakładający kształtowanie świadomości obywatelskiej dzieci z grup ryzyka społecznego. Dopełnieniem aktywności

merytorycznej KKWR było Centrum Działalności Charytatywnej. Zadaniem Centrum było pozyskiwanie środków finansowych i rzeczowych, niezbędnych do materialnego wspierania wychowanków i ich rodzin. Ważnym ogniwem w systemie pomocy KKWR była także działalność Integracyjnego Centrum Opieki, Wychowania, Terapii KKWR w Serocku, gdzie organizowano między innymi turnusy socjoterapeutyczne połączone z odpoczynkiem, poradnictwo specjalistyczne, realizowano programy szkoleniowe.

Praca z dziećmi ulicy – jak podkreśla mgr Karolina Garbacz – wymaga współpracy wielu osób i instytucji. Ważne miejsce ma także upowszechnianie wiedzy i informacji o tym, w jaki sposób udzielać tej grupie dzieci i młodzieży skutecznej pomocy profilaktyczno-wychowawczej. W tym też zakresie przedstawiona została działalność Klubu Dyskusyjnego KKWR, Forum Przyjaciół Dzieci Ulicy, działalność wydawnicza. Doprecyzowania – o czym już było powyżej – wymaga tytuł tej części dysertacji (s. 282), na przykład na: *Upowszechnianie działalności KKWR w przestrzeni życia społecznego*. Trafność przyjętych przez KKWR działań, inicjatyw i rozwiązań była u podstaw rekomendacji wydanych przez przedstawicieli MEN i Ministerstwa Sprawiedliwości, by rozszerzyć sieć tych placówek w miejscowościach szczególnie zagrożonych patologią społeczną.

3. Wnioski i dyskusje

Dzięki całemu sztabowi ludzi zaangażowanych w dzieła, które inicjował Komitet – jak stwierdza mgr Karolina Garbacz – podarowano każdemu z wychowanków „drugą szansę” na nowe, inne życie, które nie będzie związane z powielaniem dysfunkcyjnych wzorców wyniesionych z rodziny (por. s. 308). Dysertacja stanowi istotne – z punktu widzenia naukowego oraz społeczno-edukacyjnego – opracowanie stanowiące niezaprzeczalny wkład Autorki w poszerzenie pól badawczych we współczesnych naukach społecznych, w tym przede wszystkim w pedagogice. Walorem ocenianej rozprawy, na który chciałbym zwrócić uwagę, jest zebranie i opracowanie dostępnych źródeł obrazujących sukcesy organizacyjne i innowacyjne w obszarze działalności opiekuńczo-wychowawczej i profilaktycznej na rzecz dzieci i ich rodzin podejmowanych przez Krajowy Komitet Wychowanie Resocjalizacyjnego. Wieloletnie działania Komitetu wskazują, że podjęcie interdyscyplinarnych, kompleksowych i zaplanowanych działań może sprzyjać wypracowaniu i upowszechnianiu najlepszych form pracy z dziećmi ulicy. Dysertacja jest spójna, logiczna, poszczególne jej fragmenty stanowią samodzielne całości i jednocześnie ich treść się dopełnia.

W konkluzji wszystkich analiz Autorka stwierdza, iż: osoby zaangażowane w działalność KKWR zostawili nam swoisty „Testament Pedagogiczny” (s. 322), a w tym kontekście warto także zwrócić uwagę na:

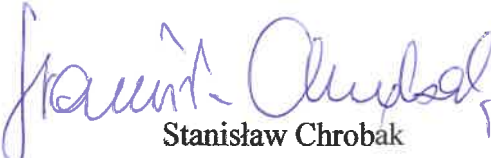
- 1) KKWR realizuje swoją działalność już ponad trzydzieści lat (1989-2023), prowadząc „organiczną pracę u podstaw”. W opracowanie i realizację programu opiekuńczo-wychowawczego i profilaktycznego zaangażowane było szerokie grono specjalistów działających na rzecz dziecka i rodziny wspierane przez szerokie grono wolontariuszy, którzy utożsamiali się z ideami Komitetu. Podejmowane działania miały na celu uzupełnianie i wspieranie istniejących form opieki i wychowania o nowe pomysły, formy i działania. W powołanych przez Komitet ponad 400 środowiskowych ogniskach wychowawczych na terenie całego kraju pomoc znalazło prawie 20 tysięcy dzieci i młodzieży. W tym też kontekście w pełni znajduje uzasadnienie temat rozprawy doktorskiej Pani mgr Karoliny Garbacz: *Działalność opiekuńczo-wychowawcza i profilaktyczna Krajowego Komitetu Wychowania Resocjalizacyjnego im. Kazimierza Lisieckiego w latach 1989-2016*;
- 2) historia działalności KKWR wskazuje, że zawsze jest taka grupa dzieci i młodzieży, określana dziećmi ulicy, która będzie poza systemem oferowanych działań instytucjonalnych. Zasadne jest zatem ciągłe analizowanie przemian społeczno-kulturowych i w tym kontekście opracowanie nowych skutecznych programów wychowawczo-profilaktycznych. Rozumiejąc złożoność rzeczywistych przyczyn i problemów wpływających na stan emocjonalny, psychiczny i fizyczny dzieci i młodzieży, można przygotować i zaplanować skuteczną pomoc z zakresu profilaktyki, socjoterapii, psychoterapii czy zajęć wyrównawczych. Problematyka ta może stać się także przedmiotem analiz w materiałach metodyczno-szkoleniowych, w warsztatach i kursach doskonalących dla wychowawców, nauczycieli, pracowników socjalnych;
- 3) przeprowadzone przez mgr Karolinę Garbacz analizy prowadzą do stwierdzenia, że oprócz pracy z dzieckiem, środowiskowy program KKWR zakładał pracę z rodziną. Kompleksowa opieka realizowana przez SOW umożliwiała dzieciom pozostawanie w ich rodzinach biologicznych. Zatem celem działań uczyniono dążenie do tego, aby dzieci mogły „doznać” szczęśliwego dzieciństwa, wychowując się w swoich rodzinach. W tym kontekście chodziło o przygotowanie programów wychowawczo-profilaktycznych ukierunkowanych między innymi na: promocję zdrowia, umiejętność rozwiązywania konfliktów, radzenie sobie z agresją czy wyrażanie własnych uczuć. Pełna oferta programowa KKWR (por. s. 324) obejmowała wszechstronną

działalność, zmierzającą do wychowania młodego pokolenia, jako zdrowego fizycznie, psychicznie i moralnie.

Aprobując i doceniając całość przemyśleń, postawione Doktorantce pytania (*dotyczące np.: metodologii badań własnych; doprecyzowania niektórych stwierdzeń czy też sugestia zmiany tytułów niektórych podrozdziałów*) stanowią głos w dyskusji i mogą sprzyjać dalszym dociekaniom i badaniom działalności Krajowego Komitetu Wychowania Resocjalizacyjnego. Język rozprawy wypełnia kryteria stawiane tego rodzaju pracom – zdarzają się jednak błędy interpunkcyjne i literówki, błędnie podane tytuły cytowanych źródeł czy też częstego korzystania z jednego źródła. Należy jednak podkreślić rzetelność analiz i dobre opanowanie warsztatu naukowego Doktorantki.

4. Konkluzja

Biorąc pod uwagę walory poznawcze i naukowe recenzowanej dysertacji, stwierdzam, iż rozprawa doktorska mgr Karoliny Garbacz, zatytułowana: ***Działalność opiekuńczo-wychowawcza i profilaktyczna Krajowego Komitetu Wychowania Resocjalizacyjnego im. Kazimierza Lisieckiego w latach 1989-2016***, spełnia warunki określone w art. 13.1 Ustawy z dnia 14.03.2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. 2003 nr 65 poz. 595 z późn. zm.). W związku z powyższym **wnoszę o dopuszczenie Doktorantki do dalszych etapów przewodu doktorskiego.**

Stanisław Chrobak

Warszawa, 24 lipca 2023 r.